

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТРАНСПОРТУ

Кафедра економічної теорії

І.О.Крюкова, В.М.Толстов, Н.О. Паткевич
ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Методичні вказівки до практичних занять
для студентів напрямку підготовки
6.030601 «Менеджмент» усіх форм навчання

Київ – 2015

УДК 330.101

Основи економічної теорії: Методичні вказівки до практичних занять для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» усіх форм навчання/ Крюкова І. О., Толстов В. М.- К.: ДЕТУТ, 2015. - 38с.

Методичні вказівки містять передмову, рекомендації для підготовки до семінарських занять, тематику та плани семінарських занять, методичні рекомендації для написання глосарію та есе як форм самостійної індивідуальної роботи студентів а також приклад завдань до модульного контролю та список рекомендованої літератури.

Методичні вказівки призначені для практичних занять студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» усіх форм навчання

Методичні вказівки розглянуті й затверджені засіданням кафедри економічної теорії (протокол № 8 від 2 квітня 2015 року) та засіданням методичної комісії факультету (протокол № від 2015 року).

Укладачі: І.О.Крюкова, кандидат економічних наук, доцент.
В.М. Толстов кандидат економічних наук, доцент.
Н.О. Паткевич, ст.. викладач

Рецензенти: С.О. Радзієвська С.О., кандидат економічних наук, доцент
В.О. Шевчук, доктор економічних наук, професор

Зміст:

1. Передмова.....	4
2. Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять.....	5
3. Теми та плани семінарських занять.....	7
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.....	7
Тема 2. Економічна система суспільства.....	11
Тема 3 Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства.....	12
Тема 4 Теорія товару і грошей.....	14
Тема 5 Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи.....	15
Тема 6. Підприємство та підприємництво.....	17
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг.....	18
Тема 8. Капітал сфери обігу.....	21
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі.....	23
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл.....	25
Тема 11. Держава та її економічні функції.....	27
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини.....	28
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	32
4. Глосарій як форма індивідуальної роботи студентів.....	34
5. Ессе як вид творчого завдання: тематика та рекомендації.....	35
6. Підготовка до модульного контролю.....	36
7. Список рекомендованої літератури.....	37

1. Передмова

Основи економічної теорії є суспільною наукою. На відміну від законів природничих наук, закономірності(закони) суспільного розвитку не мають такого певного сталого, чітко вивіреного практикою стовідсотково виправданого статусу абсолютної істини. Їх слід скоріше сприймати як характерний, переважаючий у більшості випадків тренд перебігу подій суспільного життя, у нашому випадку – економічної сфери. Таку особливість знання з економічної теорії, як однієї із суспільних наук, підкреслював видатний всесвітньо визнаний вітчизняний науковець В.Вернадський.

За класичною доктриною А.Сміта, предметом дослідження економічної науки є « природний економічний порядок». Але якщо порядок речей у природному світі, закони якого відображають точні науки, є певно встановленим і вічним, незалежним від людської свідомості та діяльності, то на відміну від нього порядок речей світу економічного, тобто суспільний спосіб організації економічної дійсності та закономірності його розвитку, по-перше, створюється, по-друге, досліджується і, по-третє, регулюється людським суспільством. І це становить принципову відмінність між економічною теорією як суспільною наукою і точними природничими науками.

Плинність економічного порядку речей відображає сама класифікація економічних законів, в якій поряд із законами всезагальними виділяють закони спеціальні та специфічні, властиві лише для певних проміжків часу в історії економічного розвитку країн.

Розкриттям економічного «порядку речей - тобто висвітленням способів побудови економічної діяльності, обґрунтуванню цієї побудови, її осмисленому сприйняттю та врегулюванню і прогнозуванню її функціонування, власне, і присвячені науково-пізнавальна(гносеологічна), методологічна, світоглядно-ідеологічна, практична та прогностична функції основ економічної теорії.

Метою вивчення студентами курсу основ економічної теорії є формування у них науково обґрунтованого економічного мислення, адекватного існуючій економічній ситуації та своїм соціально-економічним інтересам в її умовах.

З навчального плану впливає ще одна функція курсу основ економічної науки – пропедевтична (або випереджальна), суть якої полягає в тому, що цей курс є фундаментально-засадничим відносно інших курсів навчальних економічних дисциплін, які студенти вивчатимуть надалі. Тому головним завданням курсу основ економічної теорії є опанування понятійного апарату, тобто ключових економічних категорій, необхідних для подальшого розуміння матеріалу таких економічних дисциплін як макроекономіка, мікроекономіка, міжнародна економіка, регіональна економіка, фінанси тощо, для яких знання з основ економічної теорії є

економічною абеткою. Реалізацію цієї функції забезпечуватиме, перш за все, такий вид індивідуальної роботи студентів, як ведення глосарію.

Економічна діяльність, як предмет дослідження основ економічної науки, має суспільний характер. Відповідна суспільна роль основ економічної науки розкривається через виконання нею вище згаданих функцій, навички опанування якими мають набути студенти в процесі підготовки і проведення практичних занять з цього навчального курсу.

2.Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять

Практичні заняття мають на меті закріпити теоретичний матеріал, а також формувати практичні навички та вміння оперування ним.

Основою для підготовки студентів до практичних занять є тематичний план практичного заняття.

При підготовці до занять студент повинен всебічно розглянути і засвоїти питання, що були предметом лекції та винесені на практичний розгляд, а саме:

- ознайомитись з планом практичного заняття та переліком навчальної літератури, наведеним наприкінці плану;
- опрацювати конспект лекції;
- доповнити матеріал лекції конспектуванням джерел рекомендованої навчальної літератури ;
- на базі вивчення матеріалу конспекту лекції та отримання додаткової інформації за відповідною темою з рекомендованих навчальних посібників, відповісти на запитання для самоконтролю знань;
- закріпити навички володіння матеріалом теми розв'язанням тестових завдань .

Підготовка студентів до практичних занять також вимагає:

- обов'язкове вивчення ключових економічних понять до відповідної теми, що становлять її наукову термінологію, шляхом написання студентом глосарію як індивідуальної форми його самостійної роботи в процесі підготовки до семінарського заняття;

- складання переліку питань, що на думку студента недостатньо висвітлені на попередній лекції чи в рекомендованих джерелах та залишились для нього незрозумілими;

- написання есе за орієнтовним переліком тем, запропонованих викладачем, та з урахуванням індивідуальних науково-пізнавальних інтересів студентів.

Під час практичних занять викладач оцінює усні та письмові відповіді студентів, презентацію підготовлених есе, обговорення та доповнення відповідей однокласників, участь у дискусіях, уміння аргументувати свою

думку щодо обговорюваних на занятті питань, спроби актуалізувати теоретичні питання відносно сучасних практичних економічних проблем, вміння залучати до дослідження проблематики семінару вивчення особливостей впливу на її стан інституціональних чинники.

Таким чином, видами оцінюваних викладачем робіт студентів у процесі підготовки і проведення семінару є наступні:

- конспект лекцій;
- конспект джерел навчальної літератури;
- усні відповіді за питаннями семінару;
- розв'язання тестових завдань;
- виконання письмових завдань на семінарі;
- написання глосарію;
- підготовка і презентація ессе;
- виконання модульних контрольних робіт;
- участь у колективному обговоренні питань (формулювання запитань, доповнення, дискусії).

Оцінки, отримані на практичних заняттях, враховуються у підсумковій оцінці з дисципліни « Основи економічної теорії».

Оцінки визначаються за такими критеріями:

- здійснення структурування відповіді;
- дотримання логіки викладання матеріалу;
- повнота розкриття питання;
- володіння науковою термінологією;
- залучення аналітичного мислення;
- ступінь докладності і конкретизації відповіді;
- вміння наводити приклади і здійснення порівняння;
- здатність формулювання висновків;
- розвиток творчої навички систематизації отриманих знань, зокрема вміння встановлювати взаємозв'язки між проблематикою питань в рамках тем та проблематикою тем в контексті курсу основ економічної теорії в цілому.

.При розв'язанні письмових завдань обов'язковою вимогою є акуратність оформлення роботи.

При усних відповідях враховується культура мовлення.

Непідготовленість студента до практичного заняття або відсутність його на занятті розцінюється як академічна заборгованість, яка повинна бути відпрацьована.

Через академічну заборгованість студент може бути не допущений до складання іспиту з навчальної дисципліни.

3.Теми та плани семінарських занять

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії

План заняття

1. Зародження економіки – теоретичних знань
2. Предмет дослідження економічної теорії
3. Економічні категорії, закони і принципи, функції економічної теорії
4. Методи економічної теорії

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Запитання для самоконтролю знань:

1. Оновлення предмету економічної науки як відображення суттєвих рис еволюції суспільного виробництва;
2. Роль позитивних і нормативних тверджень для обґрунтування положень економічної теорії;
3. Застосування мікро- і макроекономічного підходів до економічного дослідження;
4. Роль наукових абстракцій в економічному пізнанні;
5. Кількісні методи економічної науки: що значить, що економісти «розмовляють мовою цифр»?
7. Наведіть приклад застосування системно-функціонального методу дослідження в економіці;
8. Коли гіпотеза стає теорією?
9. Наведіть приклад залежності між специфікою певних етапів еволюції суспільного виробництва і положеннями різних шкіл економічної науки?
10. Яке значення вивчення економічної теорії має для вашого подальшого навчання?

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. *Яке з визначень точніше передає сутність предмету економічної теорії?*
 - а) наука про суспільство на різних стадіях його розвитку;
 - б) наука про відносини у суспільстві, що розглядає питання раціонального використання обмежених ресурсів;
 - в) наука про управління підприємствами для досягнення максимального прибутку;
 - г) наука про вибір ефективної державної політики для вирішення актуальних соціальних проблем.
2. *Яке з визначень точніше передає сутність дедуктивного методу пізнання:*
 - а) висування гіпотез та подальша їх перевірка на фактах;
 - б) вимушене спрощення об'єкту, що досліджується, для глибшого вивчення його окремих сторін;

в) проведення лабораторного експерименту, на підставі якого формулюється певна залежність між економічними явищами.

3. *Економічна політика – це:*

- а) заходи, що спрямовані на вирішення економічних проблем;
- б) конкуренція різних економічних ідей;
- в) здатність управляти економічними процесами;
- г) здатність приймати ефективні господарські рішення.

4. *До основних економічних цілей суспільства можна віднести:*

- а) досягнення економічного зростання;
- б) досягнення стабільного рівня цін;
- в) забезпечення зайнятості;
- г) всі відповіді вірні.

5. *Основна економічна проблема:*

- а) вміння орієнтуватись у сфері бізнесу;
- б) використання обмежених ресурсів для створення товарів та послуг з метою задоволення безмежних потреб людини;
- в) переміщення товарів від виробників до споживачів;

6. *У якій частині економічної теорії досліджуються питання національної економіки:*

- а) мікроекономіці;
- б) мезоекономіці;
- в) макроекономіці;
- г) мегаекономіці.

7. *У якій частині економічної теорії вивчаються питання господарської діяльності на рівні фірм і домогосподарств:*

- а) мікроекономіці;
- б) макроекономіці;
- в) мезоекономіці;
- г) мегаекономіці.

8. *Фізичний капітал – це:*

- а) гроші;
- б) природні ресурси;
- в) створені засоби праці;
- г) гроші та створені засоби праці.

9. *До природних ресурсів виробництва не належать:*

- а) земля, ліси;
- б) водні ресурси;
- в) мінеральні ресурси;
- г) обладнання.

10. *Яка з перелічених властивостей не характерна для ресурсів:*

- а) обмеженість;
- б) різноманітність;
- в) безмежність;
- г) корисність.

11. Яке з визначень точніше передає сутність індуктивного методу пізнання:

- а) рух від окремих фактів до загальних висновків;
- б) висування гіпотез та подальша їх перевірка на фактах;
- в) попереднє формулювання економічних законів та їх подальша перевірка на фактах

12. Економічна категорія – це:

- а) поняття, що розкриває сутнісний бік економічного явища;
- б) поняття, занесене до економічної енциклопедії;
- в) слово іноземного походження, що характеризує той чи інший стан економіки;
- г) слово, що використовується в економічній науці.

13. Правильно визначені економічні закони встановлюють:

- а) лише досить приблизний хід економічних подій;
- б) найімовірніший хід економічних подій;
- в) єдино можливий хід економічних подій;
- г) не характеризують можливого розвитку економічних подій.

14. Економічні закони відрізняються від законів природи тим, що вони:

- а) об'єктивні;
- б) суб'єктивні;
- в) діють лише у людському суспільстві;
- г) не можуть мати формалізованого вираження.

15. Кого найчастіше називають батьком економічної науки:

- а) Арістотеля;
- б) А. Сміта;
- в) Д. Рікардо;
- г) Ф. Кене;
- д) А. Маршалла.

16. До основних економічних цілей суспільства не можливо віднести:

- а) досягнення економічного зростання;
- б) досягнення стабільного рівня цін;
- в) забезпечення зайнятості;
- г) підвищення рентабельності підприємства;
- д) досягнення сприятливого зовнішньоторговельного балансу.

17. Коли виникла економічна наука як самостійна галузь знання:

- а) У стародавньому світі;
- б) у період рабовласництва;
- в) у середньовіччі;
- г) під час переходу від феодалізму до капіталізму;
- д) у період капіталізму?

18. Яка школа економічної теорії приділяла головну увагу (у практичних рекомендаціях) протекціонізму:

- а) меркантилістів;
- б) фізіократів;

- в) маржиналістів;
- г) кейнсіанців;
- д) монетаристів?

19. Яка школа політичної економії відносила до продуктивної праці лише діяльність у сфері зовнішньої торгівлі:

- а) меркантилістів;
- б) фізіократів;
- в) класичної буржуазної політекономії;
- г) марксистів;
- д) маржиналістів?

20. Хто вперше ототожнив виробничу сферу зі сферою матеріального виробництва:

- а) меркантилісти;
- б) фізіократи;
- в) Адам Сміт;
- г) марксиста;
- д) інституціоналісти?

22. Які течії політекономії зробили значний внесок у розвиток трудової теорії вартості:

- а) меркантилізму;
- б) фізіократії;
- в) класичної буржуазної політекономії та марксизму;
- г) маржиналізму;
- д) кейнсіанства?

23. Що є прямим результатом пізнавальної функції економічної науки:

- а) розробка економічної політики держави;
- б) ідеологія соціальних груп і націй;
- в) формулювання економічних категорій, законів, принципів і моделей;
- г) збирання емпіричних даних про господарське життя?

24. У чому полягає сутність економічних категорій:

- а) господарські терміни;
- б) явища економічного буття;
- в) господарські процеси;
- г) загальні поняття, котрі ідеально відображають властивості економічних явищ та їхні особливості?

25. Що таке економічний закон:

- а) адміністративна вимога;
- б) юридичне положення;
- в) окремий акт господарського життя;
- г) суттєвий, об'єктивний, необхідний, сталий, причинно-наслідковий зв'язок між певними господарськими явищами або всередині них?

Тема 2. Економічна система суспільства

План заняття

1. Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу.
2. Економічна система суспільства, її суть та структура.
3. Господарський механізм.
4. Тип власності на засоби виробництва.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Запитання для самоконтролю знань:

1. Розкрийте сутність і структуру економічної системи.
2. Охарактеризуйте основні типи економічних систем на яких критеріях засновані класифікації економічних систем.
3. У чому полягають особливості сучасної ринкової економіки у порівнянні з системою вільного (чистого) ринку?
4. Визначте теоретичні засади державного регулювання економіки.
5. Зіставте регулюючі функції державі в командно – адміністративній та ринковій економічній системі.
6. Охарактеризуйте специфіку основних національних моделей економічних систем. Які з національних моделей економічних систем в сучасних умовах є найбільш ефективними та конкурентоздатними?
7. Визначте основні напрями розвитку сучасної світової економічної системи.

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. Серед значної кількості прав власності виділяють такі три основні:
 - а) володіння, користування, відповідальність;
 - б) володіння, користування, розпорядження;
 - в) на відчуження, на безпеку, на безстроковість;
 - г) володіння, розпорядження, відповідальність.
2. Якщо в країні переважну частину ресурсів привласнює держава, то її економічна система є:
 - а) змішаною; б) командною; в) ринковою.
3. приватизація – це:
 - а) перехід об'єкта у власність місцевих органів влади;
 - б) передача майна в оренду з правом наступного викупу;
 - в) відчуження державної власності на користь приватних осіб;
 - г) розподіл частини державної власності серед юридичних осіб.
4. Хто може обмежувати потенційні права власника:
 - а) держава; б) сам власник; в) держава та сам власник; г) правильна відповідь відсутня.

5. В Україні юридично визначені такі види державної власності:
- а) державна (загальнодержавна);
 - б) комунальна;
 - в) місцева;
 - г) правильна відповідь у а) б) в);
 - д) правильна відповідь у а) і б);
 - е) правильна відповідь не вказана.
6. Відносини власності впливають на економічне життя за такими напрямками:
- а) визначають в чиїх інтересах ведеться виробництво;
 - б) формують зацікавленість у ефективному використанні економічних ресурсів;
 - в) становлять одну з умов поділу праці;
 - г) правильна відповідь а) б) і в);
 - д) правильна відповідь а) і б).
7. Що належить до засобів підтримання відносин власності:
- а) фізична сила;
 - б) сила звичаїв;
 - в) релігійні норми;
 - г) юридичні закони.

Тема 3 Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства

План заняття

1. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва.
2. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів.
3. Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне.
4. Еволюція товарного виробництва.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Запитання для самоконтролю знань:

1. Охарактеризуйте риси натурального і товарного виробництва.
2. Визначте загальні риси і відмінності простого й розширеного виробництва.
3. Назвіть основні фактори виробництва і розкрийте їхній взаємозв'язок.
4. Охарактеризуйте процес виробництва, типи відтворення
5. В чому полягає економічна суть факторів виробництва?
6. Які особливості використання виробничих ресурсів на сучасному етапі?

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. *Виробництво – це...*

- а) цілеспрямована діяльність людей з перетворенням природи;
- б) цілеспрямована й доцільна діяльність людей зі створення споживчих благ для задоволення своїх потреб;
- в) процес поєднання природних і трудових ресурсів;
- г) об'єднання праці людей.

2. *До природних ресурсів виробництва не належать :*

- а) земля, ліси;
- б) водні ресурси;
- в) мінеральні ресурси;
- г) обладнання.

3. *Товарне виробництво це:*

- а) сучасна форма діяльності господарських одиниць;
- б) значною мірою застаріла форма ведення господарства;
- в) форма господарювання, притаманна виключно ринковій системі;
- г) правильно вказане у п. а, в.

4. *Виділіть рису, яка характерна для товарного виробництва яка не характерна для натурального господарства:*

- а) обмін діяльності між людьми;
- б) виробництво товарів для обміну;
- в) використання засобів виробництва.

5. *Що з переліченого є необхідною передумовою існування товарного виробництва:*

- а) суспільний поділ праці;
- б) наявність розвинутої системи машин;
- в) концентрація виробництва на великих підприємствах;
- г) розвинута грошова система.

6. *Поділ праці це:*

- а) практична торгівля певними товарами у певних місцях;
- б) значною мірою – застаріла традиція, коли здійснюється натуральний обмін результатами праці;
- в) стійке виконання певних видів господарської діяльності новими економічними суб'єктами

Тема 4 Теорія товару і грошей

План заняття

1. Товар і його властивості. Вартість
2. Закон вартості, його функції та механізм дії.
3. Еволюція і форми грошей.

4. Теорії грошей. сутність і функції грошей.
5. Інфляція, її суть і причини.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Запитання для самоконтролю знань:

1. Чому товарне виробництво й товарно-грошові відносини є найпрогресивнішою з відомих людству форм господарювання?
2. За яких умов продукт праці стає товаром?
3. У чому полягає суть споживної вартості?
4. Чому продуктивність праці – властивість конкретної праці, а інтенсивність – абсолютної?
5. У чому полягає зміст вислову «Золото – не гроші, гроші не капітал, вони стають такими за певних умов»?
6. Як застосовується механізм реалізації законів грошового обігу на практиці?
7. Як впливають ціни на зміну обсягів виробництва? Яким чином закон вартості регулює пропорції виробництва?
8. Чому дія закону вартості за сучасних умов розвинутих товарно-грошових відносин обмежена?

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. *Гроші – це ...*
 - а) будь який товар, який є загальноприйнятим розрахункам за всі інші товари;
 - б) особливі паперові та металові товари, що випускаються державою, як гроші;
 - в) певні й крайні в певний період часу як загальний засіб обміну.
2. *Гроші – це тимчасове вмістилище купівельної спроможності. На яку функцію грошей більш за все орієнтує ця фраза?*
 - а) засіб обігу;
 - б) міра вартості;
 - в) засіб заощадження (надходження).
3. *Яка функція грошей найвразливіша для інфляції?*
 - а) засіб обігу;
 - б) міра вартості;
 - в) засіб заощадження.
4. *Яке з наведених понять пов'язане з повною заміною грошей у національній економіці.*
 - а) дефляція;
 - б) інфляція;
 - в) нуліфікація;

- г) ревальвація;
 - д) конвертація
5. Від яких факторів прямо не залежить купівельна спроможність грошей:
- а) інфляція;
 - б) кількість грошей в обігу;
 - в) кількість банків у країні;
 - г) дефляція

Тема 5 Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи

План заняття

2. Сутність ринку, його характерні риси та структура
3. Механізм ринкового самоврядування
4. Функції ринку
5. Моделі ринкової економіки
6. Соціальне ринкове господарство

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Запитання для самоконтролю знань

1. Чи може бути ефективною економіка первинного типу? Які характерні ознаки останньої?
2. Які проблеми не здатні розв'язати ринковий механізм? Чи можна говорити, що він має недоліки?
3. Що Ви розумієте під інфраструктурою ринку? Як вона формується?
4. Чи можлива ринкова економіка без біржових інститутів?
5. Що характеризує взаємодія попиту й пропонування?
6. Яка роль держави за умов ринкової економіки?

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. Для досконалої конкуренції не є характерним:
 - а) подібні товари;
 - б) багато виробників, що діють незалежно;
 - в) неможливість контролювати ринкову ціну з боку будь – якого виробника;
 - г) труднощі в ході нових виробників на ринок із своїми товарами.
2. Який з наступних ринків більш за все відповідає умовам досконалої конкуренції:
 - а) побутової техніки;
 - б) сільськогосподарської продукції;
 - в) меблів;
 - г) автомобілів.

3. *Що таке чиста монополія:*

- а) стан, коли держава замовляє виробникам випускати певну продукцію;
- б) стан, коли в галузі лише один виробник, який одноосібно визначає обсяги виробництва та ціни;
- в) стан економіки, коли в галузі є незначна кількість виробників;
- г) стан на ринку, за якого певні продавці або покупці можуть здійснювати вплив на ціну.

4. *Чиста монополія – це:*

- а) єдиний виробник стандартизованої продукції;
- б) пропозиція виходить від групи виробників, окремі з яких мають переважну частину на ринку;
- в) пропозиції виходять на кілька великих фірм;
- г) єдиний виробник продукції, близькі замітники якої відсутні.

5. *У якому році в Україні було прийнято перший спеціальний антимонопольний законодавчий акт:*

- а) 1983; б) 1989; в) 1992; г) 1993.

6. *Визначте, як проявляє себе на ринку олігополістична конкуренція:*

- а) на ринку один виробник диктує свої умови цін на товари;
- б) незначна кількість виробників домовляється між собою про встановлення ціни на товар;
- в) на ринку певної продукції є незначна кількість виробів і один покупець, який суттєво знижує ціну на товар;
- г) на ринку певної продукції є велика кількість виробників.

7. *Олігополія – це ринкова структура, де діє:*

- а) велика кількість конкуруючих фірм, які виробляють диференційовану продукцію;
- б) велика кількість конкуруючих фірм, які виробляють однорідну або диференційовану продукцію;
- в) невелика кількість конкуруючих фірм, які виробляють однорідну та диференційовану продукцію.

8. *Монополістична конкуренція це:*

- а) багато підприємців продають подібні товари, намагаючись надати їм унікальні властивості;
- б) домінування на ринку певного виробника;
- в) наявність на ринку єдиного виробника;
- г) домінування на ринку обмеженої кількості виробників.

Тема 6. Підприємство та підприємництво

План заняття

1. Підприємництво як суб'єкт. Форми і види підприємств.
2. Класифікація підприємств за розмірами.

3. Сутність підприємництва, його роль в ринковій економіці.
4. Перспективи розвитку підприємництва в Україні.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Запитання для самоконтролю знань

1. Укажіть, яке визначення точніше відображає сутність підприємства:
 - *Підприємство* – це відокремлена економічна структура, яка займається виробництвом та реалізацією певних товарів і послуг з метою отримання доходу;
 - *Підприємство* це самостійна економічна структура, яка діє в певній системі поділу праці.
2. Чим відрізняється розширене відтворення підприємства від простого?
3. За яких умов підприємство одержує максимальний прибуток?
4. Дайте визначення поняття підприємництва.
5. Перерахуйте основні ознаки підприємництва.
6. Назвіть функції підприємця.
7. Яка мотивація поведінки підприємства?

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. До якого типу власності належить майно господарських товариств:
 - а) до групового;
 - б) приватного в індивідуальних формах;
 - в) лише до приватного в асоційованих формах;
 - г) тільки до державного в корпоратизованій формі;
 - д) до приватного в асоційованій формі та державного в корпоратизованій формі.
2. За яким критерієм державна власність поділяється на бюджетну і госпрозрахункову:
 - а) за характером володіння;
 - б) рівнем державного впорядкування;
 - в) механізмом фінансування;
 - г) за станом участі у співволодінні.
3. Корпорації найчастіше представлені:
 - а) дрібними приватними підприємствами;
 - б) середнім бізнесом;
 - в) домашніми господарствами;
 - г) акціонерними компаніями та над фірмовими утвореннями за участю різних власників у структурі володіння капіталу.
4. Підприємництво – це:
 - а) діяльність з виробництва продукції, орієнтовна на отримання прибутку;
 - б) діяльність у сфері сільського господарства, результати якої використовуються на власні потреби;

в)самостійна, ініціативна, систематизована на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку;

г) будь яка діяльність інноваційного характеру;

д) самостійна діяльність, метою якої є задоволення потреб споживача.

5. Підприємницькі здібності – це:

а) розуміння технології виробництва, здатність удосконалювати її;

б)здатність організовувати економічні ресурси в єдиний процес виробництва;

в) здатність залучати необхідний фізичний капітал для виробництва будь яких товарів.

6. В Україні юридично визначені такі види державної власності:

а) державна (загальнодержавна);

б)комунальна;

в) місцева;

г) правильно визначено у а, б.

Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг

План заняття

1.Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма.

2. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу, його обіг та кругообіг.

3.Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу.

4. Основний капітал. Його фізичний та моральний знос. Норма та види амортизації.

5. Обіговий капітал. Швидкість обігу капіталу та фактори, що на нього впливають.

Література:1,2,3,4,5,6,7,8.

Питання для самоконтролю знань:

1. Зміст категорій “капітал” та “наймана праця”, їх еволюція в сучасних умовах. Взаємодія капіталу і найманої праці: чи є в сучасних умовах експлуатація?

2. Характерні риси сучасної найманої праці: відмінності найманої праці XVIII-XIX ст. від найманої праці XX-поч.XXI ст.

3. Людський капітал, його сутність, зміст, складові.

4. Типи і сучасні види капіталу: особливості інтелектуального, інформаційного, виробничого капіталу початку ХХІ ст.
5. Роль інтелектуального та інформаційного капіталів в сучасній економіці.
6. .Кругообіг капіталу та його стадії.
7. .Оборот капіталу та його відмінність від кругообігу капіталу.
8. .Основний і оборотний капітал. Амортизація капіталу.
9. .Ефективність кругообігу капіталу, показники цієї ефективності, шляхи її підвищення.

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. *Прибуток – це:*

- а) заробітна плата, яку отримав робітник за певний період;
- б) обсяг грошових надходжень за певний період;
- в) грошові надходження робітників та підприємців, отримані ними за певний період;
- г) заробітна плата та інші грошові надходження, отримані робітником за певний період.

2. *Що слід вважати формою використання особистого доходу:*

- а) сплата податків;
- б) заощадження;
- в) споживання;
- г) правильно вказане у п. б, в;
- д) правильно вказане у п. а, б, в.

3. *Заробітна плата – це:*

- а) реальна кількість товарів та послуг, які можна придбати за отриману працівником винагороду;
- б) прибуток, отримуваний людиною від реалізації своїх фізичних, інтелектуальних, підприємницьких здібностей;
- в) прибуток, отримуваний працівником від реалізації своїх здібностей щодо створення благ;
- г) ціна праці, яка встановлюється роботодавцем за згодою держави.

4. *Які фактори не впливають на ставку заробітної плати:*

- а) попит на працю;
- б) пропозиція праці;
- в) діяльність держави у сфері заробітної плати;
- г) діяльність профспілок;
- д) співвідношення приватного та державного секторів в економіці.

5. *Встановлена державою мінімальна заробітна плата – це:*

- а) рекомендована нижня межа індивідуального прибутку;
- б) розмір прожиткового мінімуму;
- в) показник, на основі якого визначається динаміка заробітної плати у країні;
- г) нижня межа заробітної плати робітника будь-якого підприємства;

- д) вартість основних продуктів споживання за певний період.
6. *Постійні витрати фірми – це:*
- а) витрати, які несе фірма навіть у тому випадку, якщо продукція не виробляється;
 - б) неявні витрати;
 - в) явні витрати;
 - г) мінімальні витрати виробництва будь-якого обсягу продукції при максимально сприятливих умовах.
7. *Прибуток – це:*
- а) виручка з урахуванням витрат;
 - б) виручка за мінусом витрат;
 - в) частка витрат у виручці;
 - г) витрати плюс виручка.
8. *Рентний прибуток – це:*
- а) прибуток, який одержують виключно власники землі;
 - б) прибуток від продажу землі;
 - в) прибуток від виплат за користування землею та деякими іншими природними ресурсами;
 - г) доход від продажу землі та інших природних ресурсів;
 - д) правильна відповідь не вказана.
9. *Амортизація – це:*
- а) чисті інвестиції;
 - б) чистий імпорт;
 - в) кошти на задоволення особистих потреб;
 - г) відрахування на споживання капіталу.
10. *Фізичний капітал – це:*
- а) гроші;
 - б) природні ресурси;
 - в) створені засоби праці;
 - г) гроші та створені засоби праці.

Тема 8. Капітал сфери обігу

План заняття

1. Сутність, функції та місце сфери обігу у ринковій економіці.
2. Торговельний капітал: структура, особливості функціонування та сучасні форми торговельного підприємництва.
3. Позичковий капітал: сутність та джерела. Принципи кредитування, форми і функції кредиту.
4. Банківська система. Види та функції банків.
5. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Питання для самоконтролю знань

1. Сутність, структура та місце в економічній системі сфери обігу.
2. Витрати обігу та трансакційні витрати.
3. Види та особливості торгівлі товарами і послугами.
5. Формування торгівельного прибутку.
5. Внутрішня і зовнішня торгівля.
6. Необхідність, зміст, принципи функціонування, форми та функції кредиту
7. Розвиток кредитних відносин в Україні. Банки в Україні.
9. Назвіть джерела формування кредитних ресурсів і розкрийте їхній зміст.
- 10. На яких принципах (засадах) функціонує кредит?**
- 11. Які функції та операції здійснює центральний банк та комерційні банки?**
- 12. Поясніть відмінність між категоріями “фінанси” і “гроші”.**

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. *Який грошовий капітал характерний для періоду капіталізму:*
 - а) лихварський;
 - б) позиковий;
 - в) дві попередні відповіді правильні;
 - г) жоден з них?
2. *Для яких цілей насамперед використовується позиковий капітал:*
 - а) споживацьких;
 - б) виробничих;
 - в) варіанти а) і б);
 - г) ні для яких?
3. *Що належить до позикового капіталу:*
 - а) тимчасово вільні кошти бізнесу;
 - б) тимчасово вільні кошти населення;
 - в) тимчасово вільні кошти держави;
 - г) кошти банкірів;
 - д) усі попередні відповіді правильні?
4. *Що є більшим:*
 - а) авансовий капітал;
 - б) капітальні витрати на певну партію продукції;
 - в) вони однакові за обсягом;
 - г) коли обіг капіталу більший за його кругообіг, то авансовий капітал більший, ніж капітальні витрати?
5. *Як органічна будова капіталу впливає на норму прибутку на авансовий капітал:*
 - а) безпосередньо;
 - б) зворотно;
 - в) не впливає?

6. *Що таке капітал (з погляду марксистів):*
- а) засоби виробництва;
 - б) гроші;
 - в) товари;
 - г) вартість, що зростає сама по собі?
7. *Яка загальна формула капіталу:*
- а) $G - T - G$;
 - б) $T - G - T$;
 - г) $G - G$;
 - д) питання не коректне?
8. *Що таке реальне накопичення капіталу:*
- а) особисті заощадження;
 - б) купівля акцій;
 - в) розширення та модернізація виробничих потужностей;
 - г) попередні відповіді помилкові?
9. *Який показник характеризує ринковий потенціал фірми:*
- а) додана вартість;
 - б) кінцева продукція;
 - в) реалізована продукція;
 - г) товарна продукція;
 - д) чиста продукція?
10. *За рахунок чого торговельний посередник привласнює прибуток:*
- а) за рахунок завищення цін;
 - б) за рахунок купівлі у виробника за цінами, меншими ніж роздрібні;
 - в) варіанти а) і б)?
11. *Чому відокремлення торговельного капіталу від промислового збільшило середню норму прибутку:*
- а) це зменшило витрати обігу;
 - б) це зумовило швидкий обіг капіталу;
 - в) дві попередні відповіді правильні разом;
 - г) це зумовило підвищення цін?
12. *Який посередник продає від свого імені, але за рахунок постачальника, причому в обумовлений термін:*
- а) брокер;
 - б) торговельний агент;
 - в) комісіонер;
 - г) консигнатор;
 - д) дистриб'ютор?

Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі

План заняття

1. Особливості умов аграрної сфери виробництва.

2. Сутність аграрних відносин та форми господарювання у сільському господарстві.
3. Земельна рента : сутність, види та механізм створення.
4. Ринок землі. Ціна землі.
5. Агропромислов а інтеграція та її види.

Література:1,2,3,4,5,6,7,8.

Питання для самоконтролю знань

1. Назвіть особливості умов господарювання в аграрній сфері.
2. Охарактеризуйте організаційно-економічні форми виробничих відносин, представлені в аграрній сфері
3. Сутність поняття ренти, види ренти .
4. Визначте причини та умови існування ренти того чи іншого виду.
5. Чим економічна природа диференційної ренти I відрізняється від диференційної ренти II?
6. Чим природа диференційної ренти відрізняється від абсолютної ренти?
7. Назвіть приклади монопольної ренти.
8. Як розмір ренти впливає на ціну землі та ціну сільгосппродукції?
9. Як визначається ціна землі?
10. Що таке Земельний кадастр?
11. Сучасне законодавче регулювання державою ринку землі.
12. Роль сільськогосподарського виробництва в економіці України.

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. Чим є земля у сільському господарстві та добувній промисловості:
 - а) тільки предметом праці;
 - б) лише засобом праці;
 - в) предметом і засобом праці;
 - г) загальною умовою виробництва;
 - д) питання некоректне?
2. Наслідком чого є земельна рента:
 - а) лише природної обмеженості землі;
 - б) тільки власності на землю;
 - в) власності на землю (як природно обмежуваного ресурсу);
 - г) питання некоректне;
 - д) попередні відповіді помилкові?
3. Відносини власності стосовно якого об'єкту зумовлюють ренту:
 - а) робочої сили;
 - б) штучних предметів праці;
 - в) штучних засобів праці; г) земельних і водних ресурсів як природно обмежених факторів виробництва

д) вироблених продуктів?

4. Причиною якої ренти є монополія на землю як на об'єкт господарювання:

а) диференціальної;

б) абсолютної;

в) монопольної;

г) будь якої ренти;

д) питання некоректне?

5. Яка рента детермінується відмінністю ділянок за природною родючістю:

а) абсолютна;

б) будь яка диференціальна;

в) диференціальна І;

г) диференціальна ІІ;

д) будь яка земельна рента?

6. Причиною якої ренти є монополія приватної власності на землю (з позиції теорії додаткової вартості):

а) лише диференціальна І;

б) лише диференціальна ІІ;

в) лише диференціальної ренти;

г) абсолютної та монопольної;

д) будь якої земельної ренти?

7. Що включається до складу орендної плати за земельну ділянку:

а) тільки земельна рента;

б) лише амортизація розташованих на ній засобів праці;

в) тільки відсоток за використання розташованих на ній споруд;

г) земельна рента, а також амортизація розташованих на ній споруд і відсоток за їхнє використання;

д) попередні відповіді помилкові?

Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл

План заняття

1. Доходи, їх види та джерела формування.

2. Сутність та механізм розподілу доходів. Первинний та вторинний розподіл доходів.

3. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати.

4. Диференціація доходів. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.

5. Соціальні стандарти та державна політика соціального захисту населення.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Питання для самоконтролю знань

1. Місце і роль розподілу у суспільному відтворенні.
2. Необхідність перерозподілу доходів та механізм реалізації.
3. Споживання і заощадження національного доходу.
4. Як пов'язані між собою функція споживання і функція заощадження?
5. Який економічний зміст таких понять, як:
 - середня і гранична схильність до споживання;
 - середня і гранична схильність до заощадження?
6. Рівень та якість життя населення.
7. Прожитковий мінімум і соціальний захист населення.
8. Що входить до складу мінімального споживчого кошику?
9. Чим номінальна зарплата відрізняється від реальної?
10. Що означає поняття індексації доходів?
11. Які види соціальних трансфертів Ви знаєте?
12. Визначте сутність первинного та вторинного розподілу доходів.

Тестові завдання:

(визначте одну правильну відповідь)

1. *Яке з наведених визначень найбільш повно відображає суть поняття наявних доходів:*

- а) величина нарахованих виплат і натуральних видач;
- б) доходи, які утворюються в сфері матеріального виробництва в процесі створення первинного розподілу новоствореної вартості (національного доходу);
- в) частина особистих доходів громадян, що залишається після сплати податків (індивідуального прибуткового і на соціальне страхування), а також сумарні доходи населення, які воно використовує на власний розсуд;
- г) номінальні доходи, скориговані на зміни Цін на товари і тарифи, послуги.

2. *Дайте визначення поняттю "тарифна сітка":*

- а) абсолютний розмір оплати праці різних груп і категорій робітників за одиницю робочого часу;
- б) шкала кваліфікаційних розрядів і тарифних коефіцієнтів, за допомогою яких встановлюється безпосередня залежність розміру заробітної плати працівників від їхньої кваліфікації;
- в) нормативний документ, в якому всі види робіт, що виконуються на тому чи іншому виробництві, розподіляються на групи залежно від їхньої складності;
- г) нормативний акт умов життєдіяльності, в якому відображають потреби та інтереси робітників.

3. *Тарифна ставка в широкому розумінні визначає:*

- а) частку працівника у фонді оплати праці;
- б) абсолютний розмір оплати праці за одиницю часу;
- в) ставку, яка використовується при оплаті праці керівників;
- г) розмір оплати праці, який не враховує фактично відпрацьований час.

4. Під поняттям "якість життя" розуміють:

а) сукупність показників, які характеризують розселення, екологію, умови життя, умови праці, розподіл бюджету часу, наявність закладів охорони здоров'я, освіти, побутового та комунального обслуговування, торгівлю, транспорт, зв'язок і систему комунікацій, культуру обслуговування тощо;

б) рівень споживання матеріальних і нематеріальних благ та послуг;

в) ступінь відповідності умов і рівня життя певним стандартам чи нормативам;

г) правильна відповідь не зазначена.

5. Охарактеризуйте зміст безтарифної системи оплати праці:

а) організація оплати праці, що ґрунтується на принципі часткового розподілу зароблених колективом коштів між працівниками, згідно з прийнятими співвідношеннями в оплаті праці різної якості;

б) система, за якої певна частина заробітку залежить від особистих заслуг і загальної ефективності роботи підприємства;

в) система, за якої розмір заробітку визначається залежно від тарифної ставки робітника і кількості відпрацьованого ним часу;

г) правильна відповідь відсутня.

6. Яка із зазначених систем не належить до відрядної форми оплати праці:

а) акордна;

б) за посадовим окладом;

в) непряма відрядна;

г) прогресивна.

7. Погодинна форма оплати праці залежить від:

а) кількості виготовленої продукції;

б) кількості наданих послуг;

в) посадового окладу;

г) жодної вірної відповіді.

Тема 11. Держава та її економічні функції

План заняття

1. Необхідність і межі державного втручання в економіку.
2. Економічні функції держави як суб'єкта економічної системи.
3. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки.
4. Бюджетна система. Формування доходів і витрат центрального та місцевих бюджетів.
5. Податкова система. Класифікація податків.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Питання для самоконтролю знань

1. В чому полягає регулююча роль держави в ринковій економіці?.
2. Причини втручання та функції держави в ринковій економіці.
3. Методи державного впливу на ринкову економіку.
4. Визначати роль і місце державного бюджету в державному регулюванні економіки..
5. Структура та функції фінансів. Фінансова система.
4. Бюджетний дефіцит і державний борг.
5. Система оподаткування.
6. Охарактеризуйте роль держави як виробника суспільних благ.
7. Назвіть основні напрями економічної політики держави.
8. Розкрийте зміст, функції та інструменти соціальної політики.

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. *Найсуттєвішою рисою непрямого державного регулювання економіки є:*
 - а) використання державою приватних структур для впливу на поведінку економічних суб'єктів;
 - б) досягнення державою бажаних результатів в економіці через співробітництво з міжнародними економічними організаціями;
 - в) формулювання економічного середовища, яке стимулює бажану поведінку економічних суб'єктів;
 - г) прийняття державних документів, які носять рекомендаційний характер і не є обов'язковими для виконання.
2. *Податки – це:*
 - а) грошові стягнення з кожного працівника;
 - б) грошові та натуральні платежі, що виплачуються з державного бюджету;
 - в) грошові стягнення державою з прибутку та заробітної плати;
 - г) обов'язкові платежі юридичних та працюючих фізичних осіб до бюджету держави;
 - д) правильна відповідь не вказана.
3. *До прямих податків належить:*
 - а) податок на прибуток;
 - б) податок на додану вартість;
 - в) акцизний збір;
 - г) правильна відповідь не вказана.
4. *Стабілізаційна макроекономічна функція держави повинна насамперед забезпечувати:*
 - а) підвищення пенсій;
 - б) стійке зростання обсягів національного виробництва;
 - в) скорочення державних витрат;
 - г) розвиток конкуренції;
 - д) розвиток малого бізнесу;

- е) правильно вказане у п. а, б, в, г, д.
5. *Бюджетна політика держави – це:*
- а) управління фінансами усіх підприємств;
 - б) управління фінансами державних підприємств;
 - в) надання різних видів фінансової допомоги збитковим підприємствам;
 - г) формування та використання грошових засобів держави;
 - д) приватизація підприємств.

Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

План заняття

1. Сутність, етапи становлення та сучасна структура світового господарства.
2. Принципи абсолютних та відносних переваг як основа міжнародного поділу праці.
3. Форми міжнародних економічних відносин.
4. Міжнародна економічна інтеграція та її форми.
5. Суб'єкти та аспекти регулювання міжнародних економічних відносин.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Питання для самоконтролю знань

1. Міжнародна і глобальна економічні системи та їхні головні компоненти.
2. Сучасний стан і перспективи розбудови глобальної економічної системи.
3. Міжнародна економічна система ЄС.
4. Світогосподарські зв'язки та їх форми.
5. Міжнародна торгівля та її економічні основи:
6. Сутність і форми міжнародного руху капіталу:
7. Міжнародні валютно-фінансові відносини:
8. Роль ТНК у міжнародній економіці.
9. Етапи розвитку світового господарства.
10. Етапи розвитку світової валютної системи.

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. *Домінуючим чинником, що визначає участь країн у міжнародному поділі праці, є:*
 - а) міжнародна кооперація виробництва;
 - б) міжнародна торгівля;
 - в) міжнародний рух капіталів;
 - г) науково-технічна революція.
2. *До числа основних видів міжнародної спеціалізації виробництва відносяться:*
 - а) виробнича та територіальна спеціалізація;

- б) спеціалізація окремих країн, груп країн, регіонів;
 - в) предметна, подетальна, технологічна спеціалізація.
3. *Міжнародна спеціалізація виробництва має наступні основні напрями розвитку:*
- а) виробничий та територіальний;
 - б) предметний, по детальний, технологічний;
 - в) міжгалузевий, внутрішньогалузевий, окремих підприємств.
4. *Об'єктом вивчення МЕВ є:*
- а) міжнародна торгівля;
 - б) відносини між суб'єктами господарювання з приводу розподілу, обміну, споживання та виробництва;
 - в) національні господарства;
 - г) світове господарство.
5. *Суб'єкти МЕВ - це:*
- а) суб'єкти, які діють з метою реалізації довгострокових політичних, воєнних, культурних інтересів;
 - б) держави, фізичні та юридичні особи, міжнародні організації;
 - в) окремі громадяни та фірми, що відносно незалежно діють з метою реалізації своїх інтересів.
- б. На макрорівні суб'єктами МЕВ є:*
- а) міжнародні організації і наднаціональні інститути;
 - б) окремі громадяни, підприємства, фірми;
 - в) національні держави;
 - г) МВФ, МОП, МБРР.
7. *Міжнародний ринок - це:*
- б) частина внутрішнього ринку, що орієнтується на іноземного покупця;
 - в) сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, що сформувалась на основі міжнародного поділу праці та інших факторів виробництва.
8. *Економічні контакти - це:*
- а) форма МЕВ;
 - б) рівень МЕВ;
 - в) об'єкт МЕВ.
9. *Для визначення торгівлі міжнародною за стандартами платіжного балансу є:*
- а) перетин митного кордону;
 - б) зміна власника;
 - в) перетин митного кордону та зміна власника.
10. *Практично будь-яка національна економіка є:*
- а) частиною світової економіки, а тому залежить від неї;
 - б) абсолютно відкритою економічною системою і тому цілком залежить від світової економіки;
 - в) частиною світової економіки і прагне істотно скоротити свою залежність від неї;
 - г) частиною світової економіки і прагне до поширення протекціоністських заходів;

д) правильно вказане у п. а, в.

11. Міжнародний поділ праці – це:

а) система торговельних зв'язків, які склалися в певних часових і територіальних рамках;

б) спеціалізація окремих країн у межах світового господарства на виробництві певних видів продукції з метою їх реалізації на національному ринку;

в) система різноманітних форм міжнародного економічного співробітництва, яка передбачає відкритість економіки і вільне переміщення трудових ресурсів;

г) зосередження окремих стадій єдиного виробничого процесу у різних, найпридатніших для цього країнах;

д) правильна відповідь не вказана.

12. Від'ємне торговельне сальдо:

а) позитивна різниця між вартістю експорту та вартістю імпорту;

б) зростання частки сировинних товарів у експорті;

в) зниження експортного потенціалу країни;

г) протекціоністська політика держави, яка ускладнює розвиток зовнішньоторговельних операцій;

д) правильна відповідь не вказана.

13. Антидемпінгова політика – це діяльність держави:

а) що перешкоджає реалізації товарів за цінами, нижчими їх собівартості або істотно нижчими за їх ринкову вартість;

б) пов'язана з наданням субсидій відповідним виробникам експортних товарів;

в) спрямована на активну підтримку експортного сектора економіки та обмеження імпортних операцій;

г) спрямована на обмеження іноземної конкуренції на світових ринках;

д) правильна відповідь не названа.

14. Що таке світове господарство:

а) це система політичних та дипломатичних відносин між країнами;

б) це сукупність національних господарств та економічних зв'язків між ними;

в) це сукупність економічних зв'язків між державами.

15. Обсяг всієї міжнародної торгівлі - це є:

а) сума експорту і імпорту у вартісному виразі усіх країн світу;

б) сума експорту у вартісному виразі усіх країн світу;

в) сума торговельних сальдо усіх країн світу у вартісному виразі.

16. Міжнародна торгівля - це:

а) сфера міжнародних товарно-грошових відносин, специфічна форма обміну продуктами праці (товарами та послугами) між покупцями та продавцями різних країн;

б) експорт товарів з однієї країни в іншу;

в) торгівля однієї країни з іншою.

17. Типовим товаром міжнародних аукціонів є

- а) кофе;
- б) чай
- в) цукор;
- г) бавовна.

18. Міжнародні торги - це:

- а) вид міжнародної торгівлі;
- б) форма МЕВ;
- в) метод непрямой торгівлі;
- г) форма інтеграції.

19. Міжнародна товарна біржа - це:

а) особливий різновид періодично діючого ринку, на якому укладаються угоди купівлі-продажу та здійснюється видача замовлень на постачання та підряди;

б) постійно діючий ринок, на якому укладаються угоди купівлі-продажу на масові, якісно рівноцінні товари;

в) спеціальна процедура формування контрактних зобов'язань, за якою здійснюється надання замовлень на постачання або підряди.

20. Ключовою ознакою міжнародної товарної біржі є:

- а) вид товару;
- б) сума контрактів;
- в) участь представників різних країн;
- г) обслуговування конкретного світового товарного ринку.

21. Типовим біржовим товаром є:

- а) обладнання;
- б) побутова техніка;
- в) бавовна;
- г) вугілля.

22. Внаслідок введення специфічного мита:

а) держава отримує прибуток; виробник одержує за товар меншу ціну, ніж до введення мита; втрати суспільства зростають;

б) держава отримує прибуток; виробник одержує за товар більшу ціну, ніж до введення мита; втрати суспільства зростають;

в) держава отримує прибуток; виробник одержує за товар більшу ціну, ніж до введення мита; втрати суспільства зростають; надлишок споживачів та виробників знижується.

23. До тарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі слід віднести:

- а) ліцензування; б) "добровільне" обмеження експорту;
- в) зовнішньоторговельну квоту;
- г) немає.

24. Які шляхи поліпшення зовнішньоекономічної діяльності України:

а) зменшення експорту товарів паливно-сировинної групи і удосконалення їх обробки;

б) визначення пріоритетних напрямів розвитку експортної спеціалізації;

- в) виготовлення в Україні імпортозамінної продукції;
- г) скасування будь-яких протекціоністських заходів щодо імпорту товарів.

Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем

План заняття

1. Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем.
2. Проблема екологічної орієнтації економічного розвитку.
3. Проблема енергозбереження.
4. Соціальні проблеми світу.
5. Теорія сталого розвитку як шлях розв'язання глобальних проблем людства.

Література: 1,2,3,4,5,6,7,8.

Питання для самоконтролю знань

1. Назвіть причини виникнення глобальних проблем людства.
2. В чому полягає соціально-економічна сутність глобальних проблем людства?
3. Наведіть класифікацію видів глобальних проблеми сучасності.
4. Які можливі шляхи розв'язання глобальних проблем людства?
5. Що пропонує в цьому ключі теорія сталого розвитку?
6. Які Ви знаєте міжнародні організації і яку роль вони відіграють у питаннях глобальних проблем?

Тестові завдання:

(визначте єдину правильну відповідь)

1. В якому з положень неправильно названі глобальні проблеми людства?
 - а) відвернення світової ядерної війни і забезпечення стабільного миру;
 - б) поглиблення екологічної кризи й погіршення охорони довкілля;
 - в) ліквідація відсталості країн, що розвиваються;
 - г) прискорення темпів економічного розвитку.
2. Яка головна причина загострення глобальних проблем ?
 - а) швидка урбанізація населення;
 - б) швидке й нерівномірне зростання населення;
 - в) низький рівень впровадження ресурсо- та енергозощаджуючих технологій;
 - г) немає вірної відповіді.
3. Що є основним джерелом забруднення довкілля?
 - а) викиди теплових електростанцій;
 - б) вихлопні гази автомобілів;
 - в) низький рівень упровадження екологічно чистих технологій
 - г) немає вірної відповіді.
4. За якими законами розвивається економіка глобальних проблем?

а) за законами, що діють у межах окремих національних країн, але мають інтернаціональні форми свого вияву (закон народонаселення, закон нерівномірності економічного розвитку тощо);

б) за законами, що діють у межах світового господарства (закон інтернаціоналізації виробництва тощо);

в) за всезагальними економічними законами;

г) немає вірної відповіді.

5. Які економічні закони найтісніше переплітаються і їхня дія призводить до значного зростання глобальних проблем?

а) дія закону народонаселення;

б) дія закону нерівномірності економічного розвитку;

в) дія закону пропорційного розвитку економіки;

г) немає вірної відповіді.

6. В якому з положень неправильно названі шляхи подолання екологічної кризи?

а) встановлення державою більш строгих норм шкідливих викидів автомобілів та контроль за їх виконанням;

б) впровадження екологічно чистих технологій;

в) ліквідація диспаритету цін на промислові товари ті сільськогосподарську продукцію;

г) немає вірної відповіді.

7. Яке з положень неправильно розкриває шляхи розв'язання паливно-енергетичної проблеми?

а) встановлення національної народної власності на природні ресурси;

б) об'єднання дій країн-експортерів паливно-енергетичних ресурсів;

в) країни, що розвиваються, повинні інтенсивно розвивати власне сировинне господарство;

г) немає вірної відповіді.

4. Глосарій як форма індивідуальної роботи студентів

Під час вивчення курсу навчальної дисципліни «Основи економічної теорії»(як в процесі лекційних та практичних аудиторних занять, так і під час самостійної підготовки) студенту необхідно вести тематичний словник тлумачення економічних термінів - глосарій.

Написання економічного глосарію, як виду індивідуальної роботи студентів, дозволяє опанувати гносеологічну та пропедевтичну функції економічної теорії.

Глосарій містить перелік ключових економічних термінів за темами курсу із лаконічним, зрозумілим передусім самому студенту, визначенням їх сутності(наукової дефініції). Послідовність термінології в такому словничку укладається не в алфавітному, а у логічно змістовному порядку.

Джерелами інформації для глосарію є матеріал лекцій, матеріал самопідготовки студентів до практичних занять, включаючи питання для

самостійного опрацювання а також матеріал рефератів та ессе студентів, презентованих на заняттях.

За основу для вибору студентами переліку термінів необхідно взяти вивчення ключових категорії до відповідних тем, які наведені у методичних вказівках по самостійному відпрацюванню матеріалів навчальної дисципліни «Основи економічної теорії» для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» усіх форм навчання.(№)

Цей перелік є усередненим і може бути дещо зміненим за побажанням студента, скажімо, звуженим за однією темою і розширеним за іншою.

Робота над глосарієм є індивідуальною роботою кожного студента і тому глосарії студентів мають різнитися між собою своїм наповненням.

5.Ессе як вид творчого завдання: тематика та рекомендації для написання

Як відомо, практика є критерієм істини. Користуючись дедуктивним принципом , економічна політика перевіряє життєспроможність економічного знання.

Відповіді на низу економічних питань нам пропонує досвід економічного розвитку країн світу. Практика їх економічного розвитку надає можливість оживити наші економічні знання великими масивами прикладного матеріалу, продемонструвати функціональний аспект основ економічної теорії, тобто показати закономірності економічного розвитку в дії.

Тому з метою закріплення та заглиблення знань з курсу основ економічної теорії студентам пропонується написання ессе *за тематикою: «Національні моделі соціально-економічних систем країн світу»*, в процесі виконання яких студенти мають дослідити національні особливості соціально-економічного розвитку різних країн.

Країну як об'єкт дослідження студентам пропонується обрати самостійно за своїм вподобанням, але без повторі теми в групі. Для розгляду пропонуються такі країни світу як *Україна, Росія, Казахстан, Польща, Чехія, США, Канада, Японія, Китай, Індія, Німеччина, Франція, Англія, Швеція, Данія, Норвегія, Італія, Греція, Сингапур, Тайвань, Гонконг та ін.*

Скажімо, темою реферату може бути « Національна модель соціально-економічної системи України».

Написання ессе за тематикою «Національні моделі соціально-економічних систем країн світу» як творчий вид самостійної роботи студентів, дозволяє предметно і заглиблено опанувати практичну та прогностичну функцію економічної теорії

Метою написання есе є вивчення досвіду соціально-економічних суперечностей та шляхів їх розв'язання, які має країна.

Для реалізації поставленої мети під час написання есе основну увагу необхідно сконцентрувати на вивченні наступних питань:

1. Місце і роль країни у світовій економіці за рівнем розвитку.
2. Міжнародна спеціалізація, основні статті експорт у та імпорту.
3. Провідні галузі, що розвинені в країні.
4. Стан внутрішнього ринку країни.
5. Національні особливості матеріальних передумов економічного розвитку:
 - 5.1 природно-кліматичних;
 - 5.2 матеріально-ресурсних;
 - 5.3 географічних .
6. Національні особливості інституціональних чинників економічного розвитку:
 - 6.1 внутрішньополітичних;
 - 6.2 геополітичних
 - 6.3 правових;
 - 6.4 екологічних;
 - 6.5 наукових;
 - 6.6 соціальних;
 - 6.7 морально-етичних (релігійних) тощо;
7. Основні напрямки програми економічних реформ, що проводилась в країні.
8. Національні пріоритети соціально-економічного розвитку.
9. Основні засади стратегії соціально економічного розвитку країни, яким вона завдячує своїм успіхом.
10. Особливості державної соціально-економічної політики:
 - 10.1 бюджетної;
 - 10.2, податкової,
 - 10.3, кредитної політики;
 - 10.4 політики у сфері освіти;
 - 10.5 політики у сфері охорони здоров'я;
 - 10.6 соціального забезпечення .
11. Рівень соціально-економічних стандартів країни.

6. Підготовка до модульного контролю

Модульний контроль являє собою комплексну перевірку знань, набутих студентом на заняттях протягом першої та другої половин семестру. Тому підготовка до модульного контролю та його проведення забезпечать системний підхід у реалізації гносеологічної функції основ економічної теорії

Модульний контроль проводиться двічі на семестр. Перший модуль - в середині семестру, а другий - в кінці семестру.

Модуль складається з чотирьох завдань – двох теоретичних питань та двох тестів. До завдань модульного контролю 1 входить комбінація теоретичних і тестових завдань, які належать до тем 1-6. До завдань модульного контролю 2 входить комбінація завдань, які охоплюють матеріал тем 7-12.

Кожне із завдань максимально оцінюється в 5 балів, а модуль в цілому, відповідно, максимально оцінюється в 20 балів. Таким чином, за два модулі можна отримати максимальну суму оцінок в 40 балів.

Приклад завдань модульного контролю:

Модуль 2

Варіант 5

1. Види та функції банків.
2. Сутність та етапи становлення світового господарства.
3. Чим є земля у сільському господарстві та добувній промисловості:
 - а) тільки предметом праці;
 - б) лише засобом праці;
 - в) предметом і засобом праці;
 - г) загальною умовою виробництва;
 - д) питання некоректне?
4. Яка із зазначених систем не належить до відрядної форми оплати праці:
 - а) акордна;
 - б) за посадовим окладом;
 - в) непряма відрядна;
 - г) прогресивна.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна навчальна література:

1. Білецька О.М. Економічна теорія. Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка.: Навчальний посібник. – К. Центр навчальної літератури, 2005.- 652 с.
2. Кравцова Л. І. Економічна теорія. Конспект лекцій. – К.: КІТЗТ, 2000 – 116 с.
3. Корецький М.Х. Економічна теорія. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
4. Економічна теорія/ Під редакцією Предборського В. А. - Київ: Кондор , 2003 – 492 с.
5. Мочерний С.В. Економічна теорія: посібник для студентів вузів. – К. «Академія», 2005. – 640 с. (Альма-матер).
6. Мочерний С.В. Економічна теорія: Посібник - К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 656 с.
7. Основи економічної теорії: Навчальний посібник / за заг. Ред.. П. В. Круша, В. І. Депутат. – К.: Каравела, 2007. – 448с.

8. Основи економічної теорії: Підручник / За наук. ред. проф. Федоренка В. Г – К.: Алеута, 2005. – 500 с.

Додаткова навчальна література :

1. Арутюнов В.Х., Мішин В.М., Свінціцький В.М. Методологія соціально-економічного пізнання: Навч. посібник. – К.:КНЕУ, 2005.
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття та категорії: Навч. посібник. – К.: Знання, 2006
3. Балягіна І.А. Методика викладання економіки: Навч-метод. посібник для самост. вивч. дисципл./І.А.Балягіна, М.А.Богорад, Г.О. Ковальчук. – К.:КНЕУ, 2003. -344с.
4. Бебело А.С., Бебело С.А., Коровський А. В. Соціалізація і гуманізація економічних відносин: Навч.посібн. / За ред. А.С.Бебело. –К.:КНЕУ, 2007. -240с.
5. Беляєв О.О., Бебело А.С. Політична економія: Навч.посібник. – К.:КНЕУ, 2001. – 328с.
6. Беляєв.О.О., Дибба М.І., Кириленко В.І., Комяков О.М.. Система економічних законів і категорій: Навч.посібник. – К.:КНЕУ, 2005. – Теми 1,2,3.
7. Гальчинський А.С., Єщенко П.С. Економічна теорія: Підручник. – К.: Вища школа, 2007.- 503 с.
8. Економіка підприємства: Навч.пос. / І.М.Бойчик. – К.: Атика, 2007
9. Економіка підприємства: Підручник / ред. А.В.Шегда. – К.: Знання, 2006
- 10.Економіка та підприємництво: Навч.посіб. / С.Я.Салига и др. Мін. Осв. і наук.Укр. К.: Професіонал, 2007
- 11.Економічна теорія:Політекономія: Підручник /За ред.. В.Д.Базилевича. – 3-тє вид.- К.:Знання-Прес, 2004.
- 12.Зайцев Ю.К. Сучасна політична економія (проблеми та інституціональне поле предмета і методології досліджень): навч. посіб. / Ю.К.Зайцев, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2011. – 337с.
- 13.Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 / За ред. В.Д. Базилевича. – 2-ге вид, випр. – К.: Знання, 2005. – 567с.
- 14.Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс:принципы, проблемы, политика: в 2-х т., пер. с англ. – М.:Республика, 1992. –Т.1. –Гл.1.
- 15.Мельник О.М. Логіка економічного розвитку: Навч.посібн.- К.:КНЕУ, 2004. – 228с.
- 16.Мочерний С. Методологія економічного дослідження: Монографія. – Львів:Світ, 2001. – 416с.
- 17.Мочерний С.В. Політекономія: Підручник. – К.: Знання, 2006.
- 18.Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2005. – 406 с.
- 19.Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник– К. : КНЕУ, 2003. – 948 с.
- 20.Основи економічної науки: курс лекцій / В.С. Савчук, О.О. Беляєв, К.Т. Кривенко та ін. – К.: КНЕУ, 2011. – 442с.

21. Основи економічної теорії: Підручник / за ред. В.Г. Федоренко. – К.: Алерта, 2005
22. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Навч. посібник – К.:Либідь, 1996.- 360с.
23. Політична економія: Навч.- метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Савчук В.С., Кривенко К.Т., Беляєв О.О. – К.: КНЕУ, 2003.
24. Політична економія: Навч. Посібник / С.В. Савчук, К.Т. Кривенко, О.О.Беляєв – К.:КНЕУ, 2008.- 508с.
25. Політична економія: Підручник / за ред. В.Г. Федоренко. – К.: Алерта, 2008
26. Політична економія: Підручник / За ред. В.Г. Федоренко. – К.: Алерта, 2008
27. Савченко О.Ф. Економічна діяльність усередині підприємства: Навч. посіб. – Запоріжжя : Просвіта, 2006. – 172с.
28. Синергетика та самоорганізація в економічній діяльності: Навч. посібн. – К.:КНЕУ, 2007. – 376с.
29. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації. – К.: «Знання», 2000. – 174с.
30. Цивілізаційний підхід в аналізі розвитку суспільств Європейської цивілізації// Історія економіки та економічної думки: Курс лекцій/ Авт. кол.: С.В. Степаненко, В.М.Фещенко, С.Н.Антонюк, Н.О.Тимочко та ін. – К.:КНЕУ, 2006. – С.53-60.
31. Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 308 с.
32. Шкварчук Л.О. Ціноутворення: Підручник. – К.: Кондор, 2006
33. Ю.Е. Петруня, А.А. Задоя. Основи экономической теории: Учебное пособие, четвертое издание. – К.: Знання, 2008
34. Якубенко В.Д. Власність, економічна влада та управління: навч.посіб. – К.: КНЕУ, 2011. – 373с.

Додаткова наукова література:

1. Алле Морис. Экономика как наука. – М., 1995.
2. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Артемова Т.И. – Стоимость и цена: логико – исторический процесс формообразования – К.: Основа. – 2006
4. Архипов А. Особенности и пути утверждения нового экономического мышления / Экономист. – 1992. - № 12. – С. 70-75.
5. Бабицева Н.С. Некоторые подходы к экономической теории: Очерки. – С. – Пб.: Изд-во С.- Петерб. Ун-та, 2003. – 200с.
6. Бажал Ю. Економічна теорія технологічних змін. – К.:Заповіт, 1996. -240с.
7. Бикова А.Л., Івашина О.Ф. Нагромадження капіталу в процесі економічного розвитку (історія, форми, інститути). – Д.: Наука та освіта, 2007. – 168 с.
8. Білорус О.Г. Глобалізація і національна стратегія. – К.: ВО "Батьківщина", 2001. – 257 с.

9. Блауг М. Методология экономической науки или как экономисты объясняют: Пер. с англ. – М.:НП «Журнал «Вопросы экономики»», 2004.
10. Блэкуэлл Роджер Д. Поведение потребителей/Роджер Д. Блэкуэлл, Пол. УМиниард, Джеймс Ф. Энджел. – М.:Питер, 2002.
11. Бондар М.І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю: Монографія. – К. : КНЕУ, 2008. – 256 с.
12. Галабурда М.К. Економічна наука: проблеми усвідомлення методології / Економіка України. – 2006.- № 9, - С. 45-55.
13. Глобальний конкурентний простір: Монографія. Кер. авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2007
14. Грінберг Р. Держава в економіці знань // Економіка України. – 2008 - №10.
15. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку: Пер. з англ. – К.: Інтелсфера, 2002
16. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку/За ред. В.М.Гейця. – К.: Ін-т економ. прогнозув.;Фенікс,Ю.- 2003. -1008с.
17. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 198с.
18. Клишко С.Г., Пригода В.М., Сизоненко В.О. Людський капітал: світовий досвід і Україна. – К. : Основа, 2006. – 224 с.
19. Колот А.М. Соціально-трудова відносина: теорія і практика регулювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003
20. Корнійчук Л. Економічне зростання і сталий розвиток / // Економіка України. - 2008. - № 3. - С. 84-91 ; № 4. - С. 82-90
21. Кривенко К.Т. Теорія вартості і мінової вартості: Монографія. К.: КНЕУ, 2004.
22. Кульчицький Б.В. Економічні системи суспільства: теорія, методологія, типологізація. Монографія. – Львів, 2003. – 352 с.
23. Малий І.Й. Теорія розподілу суспільного продукту: Монографія. – К.: КНЕУ. 2000.
24. Мельник О.М. Інфляція: теорія і практика регулювання. – К.: Т-во»Знання», 1999. – 291 с.
25. Мочерний С. Методологія економічного дослідження: Монографія. – Львів:Світ, 2001. – 416с.
26. Науково-освітній потенціал: погляд у ХХІ століття / ред. В.Литвин. – К.: Навч.кн. – Кн.1: Пріоритет інтелекту. – 2003. – (розділ „Економічний та соціальний розвиток”)
27. Одягайло Б.М. Генеза та глобалізаційна адаптивність економічної системи: інституціональний підхід. – Львів, Магнолія плюс, 2006.- 376с.
28. Павленко І.А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України: Монографія. – К.: КНЕУ, 2007. С.9-22
29. Павлишенко М. І. Суть єдності товарного і грошового обігу // Економіка України. – 2004. - №9.
30. Пирожков С.І. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: Монографія. – К.: 2005.

31. Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008.
32. Поручник А.М., Антонюк Л.Л. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 172с.
33. Прутська О.О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці. – К.: Лотос. – 2003. – 256 с.
34. Савченко О.Ф. Економічна діяльність усередині підприємства: Навч. посіб. – Запоріжжя : Просвіта, 2006. – 172с.
35. Солоха, Д. В. Інноваційний розвиток як запорука забезпечення економічного зростання // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 6. - С. 25-30
36. Спицнадель В.Н. Основы системного анализа. – М. –Спб.:ИД ИНФРА-пресса», 2000. – 326с.
37. Стиглиц Дж. Информация и изменение парадигмы экономической теории.//Эковест. – 2003. –Вып.3. – №3. – С.336-421.
38. Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / за ред. Л.Г.Лук'яненко. – К.:КНЕУ, 2001. -538 с.
39. Тарасевич В. К философии экономической теории// Вопросы экономики. – 2006. – №4. –С.144-155.
40. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації. – К.: «Знання», 2000. – 174с.
41. Філіпенко А.С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку. – К.: „Знання України”, 2002
42. Хейне П. Экономический образ мышления. – М.: Вильямс, 2005.- гл. 1-2.
43. Хорошковський В.І. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: еволюція, теорія і практика: Монографія. – К.: Інтелект, 2002. – 428с.
44. Чухно А. Диалектическая философия и методы экономической теории./Экономическая теория. – 2006. – №4. – С. 3-15.
45. Чухно А.А. Твори Т.1. Становлення і розвиток ринкової економіки. - К., 2006. – 592с.
46. Чухно А.А. Твори.Т.2. Інформаційна постіндустріальна економіка. – К., 2006. – 510
47. Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Эконом. фак. МГУ: ТЕИС, 2002.- 591с.
48. Шкурупій О.В. Інтелектуальний капітал в трансформаційній економіці: Монографія / Укоопспілка.Кафедра міжнародної економіки. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 268 с.
49. Шумпетер Й. История экономического анализа // Истоки. – Вып.1. – М. – 1989.
50. Эрроу К. Информация и экономическое поведение//Вопросы экономики – 1995. – №5. – С.98-107.
51. Эттертссон Т. Экономическое поведение и интересы. – М.: Дело, 2001. – 402с.

52. Якубенко В.Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці. – К.: КНЕУ, 2004.